

"La condició de refugiats"

Guilherme L. da Cunha, representant a l'estat espanyol de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), analitza la nova llei espanyola d'asil.

Des de 1975 és funcionari d'ACNUR i ha estat destinat a diversos països africans i europeus.

El passat mes de febrer les Corts espanyoles van aprovar la nova llei d'asil i refugi que reforma l'anterior per adaptar-la als criteris de la Unió Europea. El nou text apareix en un moment en què el nombre de refugiats al món arriba als 20 milions de persones i 25 milions de desplaçats, i quan fins i tot es qüestiona la mateixa definició internacional de refugiats de l'any 1951.

—*Què li sembla la reforma de la llei espanyola d'asil i refugi, està d'acord amb el paper que atribueix a l'ACNUR?*

—No conec oficialment el text aprovat, però sembla que la llei atribueix a l'ACNUR un paper més actiu en la instrucció de l'expedient en les sol·licituds d'asil a les fronteres espanyoles. En tot cas, el Ministeri de l'Interior, mitjançant l'Oficina d'Asil i Refugi, avaluarà cada petició i, si es declarés la sol·licitud infundada, cosa que significa l'expulsió, aquesta seria contrastada amb l'ACNUR i, en cas de discrepància, el sol·licitant entraria a Espanya i començaria un procediment judicial ordinari.

—*La nova llei pot condicionar l'arribada de nous refugiats?*

—No ho crec. Això dependrà més de la situació mundial del moment. Per exemple, del que passi al Magrib.

—*En l'àmbit europeu hi ha resolucions que sí que afecten directament la petició de refugi, com és l'anomenat "tercer país segur", que preveu una llista de països segurs fora d'Europa on enviar els qui sol·licitin asil en un país europeu.*

—Els conceptes nous com aquest no estan codificats en el dret internacional. La convenció de 1951 i el tractat addicional no parlen de tercer país segur, ni tampoc parlen de règim de visats conjunts. Ara, hi ha alguns convenis com el de Schengen i el de Dublín, signats per països europeus —entre ells l'estat espanyol—, que sí que ho fan. La causa és que hi ha una preocupació per part dels diferents governs europeus per controlar i aturar els fluxos migratoris irregulars amb destinació a Europa. Aquests fluxos inclouen emigrants econòmics i sol·licitants d'asil, que en la pràctica

formen part d'una amalgama difícil de distingir.

—*Per què aquesta preocupació?*

—A Europa occidental hi ha atur, recessió, crisi econòmica i una opinió pública nacional negativa. Aquest sentiment negatiu és un problema molt greu, al meu parer, perquè hi ha un risc de manipulació de l'opinió pública, per dir que és l'estranger, l'immigrant, el negre, el jueu, el sudaca, l'àrab, el responsable de tots els mals de la societat. El culpable de la desestabilització, de la recessió, de la crisi. En canvi, la lectura del corrent social democràtic ha de ser totalment inversa: l'immigrant irregular o el refugiats no són cap amenaça per a res, però ells sí que són amenaçats. Ells no són atrets per accident, sinó que ells volen fugir de l'infern on viuen, del caos econòmic i polític. Aquest és el nucli del problema. La diferència abismal que hi ha entre els països de la Unió Europea i els països que viuen avui en una situació econòmica extremadament vulnerable, per dir-ho en termes bastant suaus.

—*Quina seria la política adequada per poder prevenir i evitar d'alguna manera l'existència dels refugiats?*

—El tema de les migracions —incloent-hi els refugiats— afecta el conjunt de la humanitat. Sadaoko Ogata, l'alta comissionada, ha dit que té tanta importància com el desenvolupament econòmic, els drets humans, l'ecologia, el desarmament, la sida... Cal una solució global. En un marc regional com Europa és necessari que tots els països estiguin d'acord per proposar una política de cooperació econòmica internacional rigorosa, controlada, en favor dels països més vulnerables. D'aquesta manera es podria fixar les poblacions que poguessin migrar al nord. D'altra banda, enfortir els mecanismes de defensa i promoció dels drets humans per sancionar aquells governs dels països on els drets humans dels seus ciutadans no fossin respectats. Aquesta és l'alternativa, encara que una mica utòpica.

—*En els últims anys s'ha parlat de la necessitat de canviar l'actual definició de la Convenció de 1951 que defineix el refugiats com "tota persona que, perseguida per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinions polítiques, es troba fora del seu país per aquesta raó. Vostè és partidari de canviar-la?"*

"A Europa occidental hi ha atur, recessió, crisi econòmica i una opinió pública nacional negativa. Aquest sentiment negatiu és un problema molt greu, al meu parer, perquè hi ha un risc de manipulació de l'opinió pública, per dir que és l'estranger, l'immigrant, el negre, el jueu, el 'sudaca', l'àrab, el responsable de tots els mals de la societat."

t sempre és miserable"

IGNASI GALLART

—Això és una qüestió que incumbeix els governs signataris de la Convenció de 1951 i del protocol addicional de l'any 1967. No és l'ACNUR, com a dipositari d'aquest conveni i supervisor de la seva aplicació, qui ha de dir si cal canviar-la. Nosaltres constatem el que passa al món, on cada dia augmenta el nombre de refugiats, mentre la taxa de persones reconegudes com a tals disminueix a Europa. És a dir, el sistema previst en la convenció no respon actualment a la totalitat del problema. Actualment hi ha vint milions de refugiats, dels quals el 95% no són refugiats sota la Convenció de 1951. Avui tenim víctimes dels conflictes, a l'ex-Iugoslàvia, al Caucas i a la banya d'Àfrica, que no són refugiats en el sentit clàssic de la paraula, però que són persones que necessiten de protecció internacional. És evident que hi ha alguna cosa que no funciona.

—Els canvis en el panorama mundial i l'existència de nous conflictes com el de l'ex-Iugoslàvia han portat l'ACNUR a intervenir di-

rectament al costat dels cascos blaus. Quin és el paper que desenvolupen al conflicte dels Balcans?

—Treballem a sol·licitud del secretari general de les Nacions Unides. Quan va començar la crisi als Balcans, a mitjan de 1991, hi va haver una sol·licitud del Govern de Iugoslàvia per protegir les persones víctimes del conflicte. La nostra actuació es va intensificar quan es va iniciar la guerra, fins el punt que l'ACNUR va passar a ser el coordinador del programa humanitari de l'ONU a tot el territori de l'ex-Iugoslàvia. Ara tenim la convicció total que amb l'ajut humanitari no ni ha prou per resoldre la crisi a l'antiga Iugoslàvia. La pràctica humanitària només pot preservar vides i atenuar el sofriment personal, que ja és una tasca molt important.

—José María Mendiluce, ex-representant de l'ACNUR a l'ex-Iugoslàvia, va dir que no es podia ser imparcial en situacions com la guerra dels Balcans. Vostè creu que cal prendre partit?

—Jo prenc el partit del progrés i de la civilitat

zació. Ser imparcial, neutral, en un tema tan candent com la violació sistemàtica dels drets humans, les atrocitats, els bombardejos de ciutats indefenses, els assassinats de nens... és molt difícil ser neutral pel que fa a fets d'aquesta naturalesa, que són sancionats també pel dret internacional.

—Aquestes intervencions en zones de conflicte van fer que es passés d'un membre de Nacions Unides mort cada mes durant 1992, a un mort setmanal l'any passat. Què ha canviat?

—L'operació humanitària que desenvolupa ACNUR amb altres agències de l'ONU com Unicef, l'organització Mundial de la Salut, el Programa Mundial dels Aliments, entre d'altres, té la novetat que les Nacions Unides estan dins per fer una tasca humanitària, mentre la gent es disparant. La paradoxa és que, algunes vegades, aquestes persones perden la vida fent aquesta feina. És el mateix que ha passat amb els soldats espanyols d'UNPROFOR, deu o onze morts, dels quasi 60 militars de l'ONU morts als Balcans.

—En els nous tipus d'intervenció de l'ACNUR, la logística deu ser molt important, oi?

—És veritat. Nosaltres pensem que, en cas d'un conflicte d'aquesta naturalesa, on la població civil és la principal víctima, per intervenir amb rapidesa i eficàcia és necessari fer un desplegament ràpid de mitjans que implica un coneixement professional de temes de logística, per exemple, com portar subministraments d'un lloc a un altre, com organitzar camps o àrees de protecció dels grups vulnerables, és a dir: nens, gent gran i dones prenyades. Això, per tant no és el treball d'un funcionari internacional clàssic, com jo, que té la tasca d'explicar, persuadir i promoure els principis del dret humanitari. Avui, els nous funcionaris, a més dels diplomàtics com jo, són enginyers, experts en intendència, en logística, metges, que són els que coneixen com organitzar la protecció jurídica i material de grans col·lectius.

—El pressupost de l'ACNUR es deu haver disparat.

—Els pressupostos de l'ACNUR han augmentat un cent per cent els últims dos anys. Dispossem d'14 milions de dòlars, que no és una gran quantitat, si la comparem amb la que es destina a despeses militars i altres qüestions no adreçades a preservar valors tan importants com són la vida i l'atenuació del patiment de les persones. Els principals donants són els països rics, mentre que els més pobres aporten, molts cops,

IGNASI GALLART

"Estic convençut que és possible. Sense cap demagògia, crec, profundament, que la protecció a persones en situació vulnerable, persones que no han comès cap delictes, és una obligació de la comunitat internacional."

espai d'asil i una política d'acollida més solidària.

—Es pot tractar la problemàtica del refugiat des de la doble vessant humanitària i política?

—Estic convençut que és possible. Sense cap demagògia, crec, profundament, que la protecció a persones en situació vulnerable, persones que no han comès cap delictes, és una obligació de la comunitat internacional. Quasi una obligació moral. Si considerem el tema des del punt de vista de la ciutadania, aleshores requereix considerar l'altre com a igual d'un mateix, i dotat de la mateixa dignitat. És a dir, com a funcionari internacional, en el nostre cas jo estic més preocupat amb el tema de la ciutadania a Europa que amb el tema de la ciutadania europea.

—Quina és la situació dels refugiats acollits a l'estat espanyol?

—La seva situació depèn del Govern. Ara bé, la condició de refugiat sempre és una condició miserable.

És la ruptura, la separació. Significa començar una nova vida, un nou idioma. L'únic que se'ls ofereix és un espai per preservar la dignitat de les persones.

—Quin futur els espera?

—Hi ha 600 bosnians acollits per un programa governamental que eren ex-detinguts als camps serbis i que tenen l'estatus de refugiat. D'altra banda, les ONG han portat prop de 3.000 persones que el Govern espanyol ha acollit en qualitat de desplaçats temporals. Aquests últims tenen una situació molt peculiar, perquè com podran els bosnians de Gorazde o Tuzla tornar, després de 6 mesos de protecció temporal, a casa seva. La tendència és equiparar l'estatus d'aquestes persones al de refugiats. Això és el que vol l'ACNUR. Perquè no crec que en un termini mitjà aquestes persones puguin tornar al territori ex-iugoslau. Per tant, aquestes persones s'han d'integrar a Espanya, aprenent espanyol, posant els fills a escoles espanyoles i reorganitzant les seves vides com a ciutadans estrangers, amb tots els seus drets.

—En el número 93 de la revista Refugiados, que edita l'ACNUR, hi havia un mapa d'alguns conflictes ètnics al món, entre els quals hi havia els catalans i els bascos a l'estat espanyol. Poden degenerar conflictes com aquest, no resolts?

—En un estat democràtic com Espanya les identitats nacionals no poden generar refugiats. El fet que hi hagi un conflicte no té res a veure amb la possibilitat d'una neteja ètnica, per exemple, però, de tota manera, compte, perquè no estem vacunats contra això. **Ignasi Gallart**